

PROJEKTS "NEATKARĪGU EKSPERTU KOMPETENCE ENERGOEFECTIVĪTĀTES POLITIKAS PLĀNOŠANAI"

PROJEKTA OTRĀ POSMA REZULTĀTS:

APKOPOTS EKSPERTU VIEDOKĻA FORMULĒJUMS PAR POLITIKAS PLĀNOŠANAS DOKUMENTA „ENERĢĒTIKAS STRATĒGIJA 2030” PROJEKTU

Par pamatu ņemot Eiropas Savienības mērķus enerģētikas jomās, Ekonomikas ministrija 2011. gadā uzsāka darbu pie pirmās Latvijas nacionālās enerģētikas stratēģijas politikas plānošanas dokumenta izstrādes. Ņemot vērā šī plānošanas dokumenta īpašo vērtību Latvijas tautsaimniecības attīstībā, tā saturam ir jāatbilst vairākiem kritērijiem un nosacījumiem, lai to varētu pilnvērtīgi izmantot kā pamatdokumentu plaukstošas Latvijas tautsaimniecības attīstībai.

Informācija par projekta posmu

Projekta posmā piedalījās un viedokli par direktīvas pantiem izteica šādi eksperti:

Namejs Zeltniņš	Fizikālās enerģētikas institūta Enerģētikas efektivitātes centra vadītājs, profesors, Dr. habil. sc. ing., LAZ Goda loceklis
Dace Cīrule	LL.M, zvērināta advokāte, zvērinātu advokātu birojs „Adversus”
Zane Sauka	Latvijas Ilgtspējīgas būvniecības padomes valdes priekšsēdētāja, Mg.Sc.Econ.
Aldis Sirmačs	REHAU SIA Valdes loceklis, LATEA valdes loceklis
Edgars Vīgants	Mg. Sc. Ing. RTU doktorants, SIA „Balteneko” valdes loceklis
Anda Kursiša	Biedrības „Passive House Latvija” valdes priekšsēdētāja, Sert.Arh., MBA
Juris Golunovs	Rīgas Pašvaldības aģentūras „Rīgas Enerģētikas aģentūras” energoefektivitātes centra vadītājs
Jānis Reķis	Dr., Latvijas Zinātņu akadēmijas Fizikālās enerģētikas institūta pētnieks
Jānis Kļaviņš	Dr. Ing.sc., AS „Lode” attīstības direktors
Gatis Žogla	RTU pētnieks, M.Sc.
Gatis Bažbauers	Dr.sc.ing., RTU profesors

Projekta ietvaros ekspertiem tika lūgts viedoklis par šādiem jautājumiem:

1. Vai enerģētikas politikas mērķu un rīcības virzienu definējums atspoguļo Latvijas intereses enerģētikā? Vai stratēģijā jāietver sektora attīstības redzējums pēc 2030. gada?
2. Kā nodrošināt 1.-3. Jautājumā minēto nozaru sasaisti? Vai šī sasaiste stratēģijā ir atspoguļota?
3. Vai stratēģijā izvirzītie mērķi attiecībā uz SEG emisijām ir adekvāti Latvijā un ES kontekstā? Vai risinājumi/pasākumi (instrumenti), kas paredzēti mērķu sasniegšanai ir adekvāti?
4. Vai stratēģijā izvirzītie mērķi attiecībā uz energoefektivitāti ir adekvāti Latvijā un ES kontekstā? Vai risinājumi/pasākumi (instrumenti), kas paredzēti mērķu sasniegšanai ir adekvāti?
5. Vai stratēģijā izvirzītie mērķi attiecībā uz atjaunojamiem energoresursiem ir adekvāti Latvijā un ES kontekstā? Vai risinājumi/pasākumi (instrumenti), kas paredzēti mērķu sasniegšanai ir adekvāti?

I Apskatot **dokumentu kopumā**, darba grupa bija vienprātis attiecībā uz sekojošo:

1. „Energētikas stratēģija 2030” konceptuāli apraksta Latvijas intereses enerģētikā, akadēmiski un vēsturiski analizē tās, taču nesniedz strukturētu un uz faktoru mijiedarbību balstītu vīziju par enerģētikas sektora attīstību līdz 2030. gadam;
2. „Energētikas stratēģija 2030” šādā redakcijā nav stratēģisks dokuments, bet gan viens no izejmateriāliem tāda veidošanai;
3. „Energētikas stratēģijai 2030” **ir** jāatspoguļo:
 - MĒRĶI, un to pamatojums (vēsturisku analīzi un nākotnes aprēķinus matemātisku modeļu veidā iekļaujot pielikumos);
 - PASĀKUMI pa nozarēm, jeb mērķu apakšpunkti;
 - METODEDES, kā šos mērķus sasniegt - ekonomiskās un sociālās;
 - MĒRĪŠANAS un KONTROLES mehānismi, pēc izmērāmiem lielumiem;
 - VALSTS un REGULATORA loma enerģētikā un stratēģijas īstenošanā;
 - INTEGRĀCIJA ar Nacionālo Attīstības plānu, uzņēmējdarbības attīstību, sociālo un izglītības attīstību;
 - AKTUALIZĀCIJAS jeb pārskata periodu nepieciešamība, ņemot vērā Latvijas ekonomikas un globālās enerģētikas mainīgo dabu;
4. „Energētikas stratēģijai 2030” **nav** jāietver:
 - zinātnisko darbu un pētījumu plašus citātus (tā vietā atsauces un pielikumi);
 - minējumus un pieņēmumus bez atsauces uz konkrētiem aprēķiniem un pētījumiem;
 - pretrunīgus un ārpus konteksta lietotus skaitliskus lielumus bez skaidrojumiem, definīcijām un statistikas pamatojuma¹;
 - norādes uz konkrētu uzņēmumu vai konkrētu tehnoloģiju lomu valsts enerģētikā.

II Analizējot dokumentā atspoguļoto **SEG samazinājuma, energoefektivitātes, un AER īpatsvara palielināšanas savstarpējo mijiedarbību**, ekspertu darba grupa atzīmē, ka:

Formāli saikne starp pasākumiem dokumenta tekstā ir sniegta, un būtisku pretrunu nav, taču:

1. Skaidrojumi ir nepietiekami, bez skaitliskiem modeļiem un to grafiska attēlojuma, vai sistēmdinamikas metožu rezultātu iekļaušanas;
2. Nav informācijas par starpnozaru pētījuma, vai saskaņojuma rezultātiem;
3. Pārmērīga enerģijas patēriņa pieauguma modelēšana 2020. un 2030. gadam liecina par to, ka nav ņemta vērā energoefektivitātes pasākumu ietekme, konservatīvs (!) IKP pieaugums, iedzīvotāju skaita stabilizēšanās vai samazināšanās, un citi faktori;
4. Nav minēti t.s. „horizontālie” pasākumi, piem. lietotāja vai lietotāju grupas pāreja uz AER pieļaujama tikai kompleksi ar energoefektivitātes pasākumiem.

III Izskatot Stratēģijas sadaļu par **SEG emisiju samazinājuma mērķiem**, Latvijā un Eiropā, eksperti atzīmē, ka SEG emisijas patlaban uz vienu iedzīvotāju ir zemākās Eiropā, un plānotais AER īpatsvars Latvijā 2030. gadā (51.4%) mūs izvirza līderu lomā.

Taču:

1. Stratēģijā paredzētie risinājumi ir nepietiekami šāda mērķa sasniegšanai, jo neietver tehnoloģiskas alternatīvas SEG emisiju samazināšanai²;
2. Nav atspoguļota nodokļu likmju potenciāli pozitīvā ietekme uz SEG samazināšanu;
3. Nav apskatīta ietekme uz tautsaimniecību (IKP, nodarbinātība, investīcijas, nodokļi);

¹ Detalizēti skatīt pievienotajā ekspertu viedokļu apkopojuma materiālā;

² Ģeotermālā enerģija, akumulācija, sintētiskā gāze no AER, u.c.

4. SEG emisiju samazinājuma prognoze koncentrējas uz AER īpatsvara pieaugumu, nevis energoefektivitātes pasākumiem. Šāda pieeja veicina atsevišķu AER tehnoloģiju lobēšanu, tā vietā daudz lielāka nozīme jāpiešķir izglītošanai un praktiskai apmācībai par energotaupības pasākumiem;
5. Jāpamato SEG emisiju samazinājums pa nozarēm (transporta, mājsaimniecības, pakalpojumi, rūpniecība), kontekstā ar diagrammām par patēriņa pieaugumu/ samazinājumu 2010/2020/2030.

IV Attiecībā uz Stratēģijas mērķiem energoefektivitātē, eksperti ir vienprātīgi par sekojošo, ka uzstādītie mērķi ir motivējoši, un varētu būt augstāki, bet:

1. Energoefektivitātes mērķi pa nozarēm jāformulē konkrēti un jāpamato ar aprēķiniem, jo:
 - Mērķi neatspoguļo ES prasības 2020. gadam (Direktīva 2010/31/ES);
 - Transporta sektorā uzskaitītie pasākumi ir nepietiekami, nav veikta analīze alternatīviem pasākumiem, piem. maršrutu plānošanai, un ceļu segumu uzlabošanai;
 - Rūpniecības sektorā energoauditi paši par sevi samazinājumu nenodrošinās, nav norādīti atbalsta pasākumi un kontroles mehānismi, piem., līmeņatzīmes;
 - Energoefektivitāte lauksaimniecībā nav apskatīta vispār;
 - Dzīvojamā sektorā nav korekta skaidrojuma energoefektivitātes mērķim 100 kWh/m², ne aprēķinā, ne mērvienībās; Ēku renovācijai nepieciešamās izmaksas (50 Ls/m²) ir balstītas uz novecojušiem datiem, neietver gradāciju pēc ēkas platības un sasniedzamā energoefektivitātes mērķa, iekštelu klimata nodrošināšanu iedzīvotāju veselības un ēkas konstrukciju labā, kā arī riska faktoros ēkas tehniskā stāvokļa dēļ (nepieciešama statistika par nekustamā īpašuma nolietojumu);
 - siltumtīklu energoefektivitāte un koģenerācija dokumentā strukturāli jānodala no ražojošām industrijām, katrai nozarei definējot precīzus pasākumus;
2. Latvijā vēl arvien nav definīcijas Direktīvā 2010/31/ES noteiktajām Nulles enerģijas ēkām, un Zema enerģijas patēriņa ēkām;
3. Nav ietverta likumdošanas, t.sk. projektēšanas, energovadības, energoauditu, ēku sertificēšanas, apkures un ventilācijas risinājumu, un kontroles loma būvniecības un apsaimniekošanas kvalitātes nodrošināšanā;
4. Nav ietverts valsts finanšu atbalsta mehānisms un nodokļu atlaides; ESKO loma energoefektivitātes pasākumos raksturota formāli;
5. Nav skaidrota valsts loma piemēra veidošanā energoefektivitātē, un pašvaldību loma, nosakot labas energopārvaldības prakses principus savās teritorijās (nevar ignorēt ES energoefektivitātes direktīvas projektā paredzēto laba piemēra pienākumu);
6. Nav veikta energoefektivitātes pasākumu ietekmes analīze uz tautsaimniecību: nodarbinātība, inovācijas, imports /eksports, nodokļu ieņēmumi.

V Stratēģijā izvirzītie mērķi **attiecībā uz AER** kopumā ir adekvāti un īstenojami, taču trūkst ekonomiska un sociāla pamatojuma:

1. Nav izkristalizēti AER jomas mērķi; nav skaidrs, kā vienlaicīgi var notikt atjaunojamo un fosilo resursu attīstība (patēriņa pieaugums) pie minimālas IKP pieauguma prognozes un iedzīvotāju skaita sarūkuma, kā arī, ņemot vērā īstenojamās energoefektivitātes pasākumus un sasniedzamos energoefektivitātes mērķus;
2. Jānorāda AER mērķu sadalījums elektroenerģijai, siltumenerģijai, un transportam.
3. Nav definēta nodokļu politika atbalstam un kontrolei;

Passive House Latvija

SABIEDRISKĀS POLITIKAS CENTRS

PROVIDUS

SOROSA
FONDS
LATVIJA

4. Nav veikta AER un tehnoloģiju ietekmes analīze uz tautsaimniecību: nodarbinātība, inovācijas, imports/eksports, nodokļu ieņēmumi;
5. Nav minēti t.s. „horizontālie” pasākumi, piem. lietotāja vai lietotāju grupas pāreja uz AER pieļaujama tikai kompleksi ar energoefektivitātes pasākumiem;
6. Nav pieejama grafiska analīze vai kopaina par Latvijā pieejamiem AER kopumā, un to izmantošanas potenciāla aprēķinu pēc vienotas metodes.

Kopumā eksperti ir pauduši gana kritisku viedokli par „Energētiskas stratēģiju 2030”, vienlaikus sniedzot ierosinājumus konkrētu stratēģijas nodaļu detalizācijai, un enerģētikas nozaru savstarpējās saistes uzlabošanai. Eksperti uzsver izstrādātā dokumenta pilnveides nepieciešamību, to izmantojot par izejmateriālu jaunas Stratēģijas redakcijas izstrādei.

Materiālu apkopēja

A.Kursiša